

CADRUL LEGAL PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE ȘI A CAMPANIILOR ELECTORALE

Lector univ. dr. Anca NIȚĂ

*Facultatea de Drept și Științe administrative,
Universitatea „Ovidius” din Constanța*

Abstract

This article aims to bring to attention the issue of legal consecration of the financing of political parties and election campaigns, by conducting an analysis that combines the theoretical perspective with the practical one.

It is briefly presented the normative framework that regulates the organization and functioning of political parties and in detail the framework regarding the financing of political parties and electoral campaigns.

The amendments to Law no. 334/2006 on financing the activity of political parties and electoral campaigns are captured - following the recommendations of GRECO (Group of Anticorruption States of the Council of Europe) and the two modes of financing (public and private) enshrined in law are analyzed.

The control of financing the political parties and electoral campaigns it is also presented with reference to the jurisprudence of the C.E.D.O. (ECHR = European Court of Human Rights)

The mission of the Permanent Electoral Authority is highlighted - to ensure the organization and conduct of elections and referendums in Romania, as well as the financing of political parties and electoral campaigns, in compliance with the Constitution, law and international and European standards, and its role in increasing the transparency of political party funding and election campaigns.

At the same time, the need to “reform” the political class is highlighted, following the appreciation that the existence of a coherent legislative framework in the field of financing political parties and electoral campaigns is a necessary condition, but not sufficient for the integrity of political and electoral competition.

Keywords: *Constitution, political parties, election campaign, public funding (government), private funding (non-government), Permanent Electoral Authority.*

1. Preliminarii

Partidele politice sunt vectori ai democrației fără de care este imposibilă derularea vieții social-politice moderne.

Pentru Max Weber, partidul politic este „o întreprindere politică colectivă a celor interesați de putere”¹, fără de care democrația reprezentativă, bazată pe alegeri libere și corecte, este de neconceput.

Scopul partidelor politice este, evident, eminent politic; acesta poate fi privit ca scop imediat (de a cuceri puterea politică, adică pozițiile de conducere din organizarea statală), respectiv ca scop mediat (de a-și aplica doctrina la scară macro-socială și de a-și realiza obiectivele incluse în programul politic pentru care au câștigat suportul populației)².

La nivelul Uniunii Europene, principalul act juridic care consacră dreptul de asociere în partide politice este *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE)*³.

Art. 12 al Cartei - cu denumirea marginală „Libertatea de întrunire și de asociere”, dispune:

1) Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere la toate nivelurile și în special în domeniile politic, sindical și civic, ceea ce implică dreptul oricărei persoane de a înființa împreună cu alte persoane sindicate și de a se afilia la acestea pentru apărarea intereselor sale.

2) Partidele politice la nivelul Uniunii contribuie la exprimarea voinței politice a cetățenilor Uniunii.

Constituția fiecărui stat stabilește rolul partidelor politice în funcție de propria construcție statală.

Constituția României din 1991- revizuită în 2003, stipulează expres în art. 8⁴ că pluralismul politic este „o condiție și o garanție a democrației constituționale”, și consacră - prin art. 40⁵, dreptul cetățenilor de a se asocia liber în partide politice.

¹ M. Weber, *Politica, o vocație și o profesie*, Ed. Anima, București, 1992, p. 27.

² Pentru detalii, a se vedea Șt. Deaconu, *Instituții politice*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 31.

³ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C38/389 din 30 martie 2010.

⁴ Art. 8 - *Pluralismul și partidele politice*

(1) Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale.
(2) Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației.

⁵ Art. 40 - *Dreptul de asociere*

(1) Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere.

(2) Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.

(3) Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.

(4) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

2. Succinte referiri la legislația infraconstituțională privind organizarea și funcționarea partidelor politice

*Legea nr. 14/2003 privind partidele politice*⁶ - în acord cu textul constituțional, definește partidele politice ca fiind „asociații cu caracter politic ale cetățenilor români cu drept de vot, care participă în mod liber la formarea și exercitarea voinței lor politice, îndeplinind o misiune publică garantată de Constituție”.

Legea stabilește, *expressis verbis*, că *partidele politice sunt persoane juridice de drept public*.

În interpretarea normei legale, doctrina de specialitate⁷ a subliniat că partidele politice sunt deopotrivă subiecte de drept public intern, participând la constituirea autorităților statale, dar și subiecte de drept public extern, intrând în alcătuirea unor organisme reprezentative interstatale, cum este Parlamentul Uniunii Europene.

Pot funcționa ca partide politice numai asociațiile cu caracter politic, constituite potrivit legii, și care militează pentru respectarea suveranității naționale, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale, a ordinii de drept și a principiilor democrației constituționale.

Limitările constituționale ale dreptului la asociere - care nu este un drept absolut, sunt preluate și în legea organică privind organizarea și funcționarea partidelor politice.

Astfel, prin art. 3 alin. (2) se dispune: „Sunt interzise partidele politice care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activități pe care le organizează, încalcă prevederile art. 30 alin. (7)⁸, art. 40 alin. (2) sau (4) din Constituția României, republicată”.

Pentru aducerea la îndeplinire a rolului partidelor politice în cadrul democrației constituționale din România - astfel cum acesta este enunțat de prevederile constituționale, în Capitolul III al Legii nr. 14/2003 sunt consacrate regulile privind organizarea acestora.

Legea reglementează înregistrarea partidelor politice (art. 18-26), reorganizarea (art. 36-42) și încetarea activității partidelor politice (art. 43-48).

Instrumentul legal de evidență a partidelor politice/alianțelor politice din România este Registrul partidelor politice/Registrul alianțelor politice, iar instituția cu drept de a opera în aceste registre este numai Tribunalul București.

Numărul partidelor politice înscrise la Tribunalul București a cunoscut o dinamică crescătoare, de la 84 partide politice în anul 2016 la 140 partide politice la data de 31.12.2018, respectiv la 161 în anul 2020⁹.

⁶ Republicată în M. Of.nr. 408 din 10 iunie 2015.

⁷ Șt. Deaconu, *op.cit.*, p. 29.

⁸ Textul constituțional: „Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

⁹ Informație preluată din „Expunerea de motive a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale”, material

3. Cadrul legal actual privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale

În majoritatea statelor europene au fost adoptate acte normative privitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, fiind consacrate deopotrivă finanțarea publică și finanțarea privată.

„Finanțarea publică se face în funcție de două criterii: finanțarea pe vot și finanțarea pe procent.

Prima dintre ele presupune că fiecare vot valid are un „preț” prestabilit și fiecare partid este finanțat în funcție de numărul de voturi primite. Este sistemul întâlnit în: Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Danemarca, Franța, Germania, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Polonia, Slovacia și Spania.

Celălalt criteriu – finanțarea pe procent – presupune că suma destinată finanțării partidelor politice se împarte în funcție de procentajul obținut de fiecare partid din totalul voturilor valabil exprimate. Sistemul este întâlnit în restul țărilor U.E., cu excepția Maltei, unde nu se acceptă finanțarea publică.

Există însă țări care au adoptat un sistem mixt de finanțare publică, atât în funcție de numărul de voturi, cât și de procent¹⁰.

În România, finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, precum și controlul finanțării activității partidelor politice și a campaniilor electorale este reglementată prin *Legea nr.334/2006*¹¹.

Scopul actului normativ îl reprezintă asigurarea egalității de șanse în competiția politică și a transparenței în finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale.

Prin *Legea nr. 113/2015*¹² au fost aduse modificări de substanță Legii nr.334/2006, fiind implementate o serie de recomandări GRECO (Grupul Statelor Anticorupție al Consiliului Europei)¹³.

Modificările și completările aduse Legii nr.334/2006 au fost integrate armonios în corpul legii, asigurându-i unitatea de stil și terminologie – impusă de art.61 din *Legea nr.24/2000* privind normele de tehnica legislativa pentru elaborarea actelor normative¹⁴.

disponibil pe site-ul <https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2020/06/Expunere-de-motive-.pdf>.

¹⁰ Informații preluate din A.-M. Blajan, *Finanțarea politicii: comparații cu alte țări europene și problema variantei românești*, articol disponibil pe site-ul <https://cursdegovernare.ro/finantarea-politicii-comparatii-cu-alte-tari-europene-si-problema-variantei-roanesti.html>.

¹¹ Publicată în M. Of. nr. 632 din 21 iulie 2006.

¹² *Legea nr. 113/2015* privind modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale a fost publicată în M. Of. nr. 339 din 18 mai 2015.

¹³ A se vedea „Raport de evaluare a României privind Transparența Finanțării Partidelor Politice (Tema II) Adoptat de GRECO la cea de-a 49-a Reuniune Plenară (Strasbourg, 29 noiembrie – 3 decembrie 2010)”, document disponibil pe site-ul <https://rm.coe.int/16806c7cc9>.

¹⁴ Publicată în M. Of. nr. 139 din 31 martie 2000, republicată în M. Of. nr. 777 din 25 august 2004.

Potrivit art. 3 din Legea nr. 334/2006, republicată¹⁵, sursele de finanțare a activității unui partid politic sunt: a) cotizații ale membrilor de partid; b) donații, legate și alte liberalități; c) venituri provenite din activități proprii, conform art. 16; d) subvenții de la bugetul de stat; e) împrumuturi în bani de la persoane fizice și juridice.

Din punct de vedere al sursei de proveniență a banilor, este de observat că prin lege sunt consacrate două moduri de finanțare: finanțarea publică și finanțarea privată.

De asemenea, este de remarcat faptul că Legea reglementează distinct controlul finanțării partidelor politice și al campaniilor electorale.

1. Finanțarea publică (guvernamentală)

Partidele politice primesc anual subvenție de la bugetul de stat, în condițiile legii.

Legea reglementează procedura și algoritmul de acordare a subvențiilor de la bugetul de stat către partidele politice.

În conformitate cu prevederile art. 18 alin. (2) din *Legea nr. 334/2006 R*, astfel cum a fost modificat prin Articolul unic din *Legea nr.34/2018*¹⁶, suma alocată anual partidelor politice de la bugetul de stat este de cel puțin 0,01% și de cel mult 0,04% din produsul intern brut.

Subvențiile de la bugetul de stat se acordă în funcție de următoarele criterii: a) numărul de voturi primite la alegerile generale pentru Camera Deputaților și Senat; b) numărul de voturi primite la alegerile generale pentru autoritățile administrației publice locale.

Partidele politice primesc subvenții de la bugetul de stat prin bugetul Autorității Electorale Permanente, în proporțiile menționate la art. 19 și art. 20 din *Lege*, respectiv:

- 75% din bugetul anual acordat partidelor politice vor fi împărțite partidelor politice, proporțional cu numărul de voturi primite la alegerile parlamentare, respectiv media voturilor valabil exprimate pentru Camera Deputaților și Senat, dacă au realizat pragul electoral;

- 25% din bugetul anual acordat partidelor politice vor fi împărțite partidelor politice, proporțional cu numărul de voturi valabil exprimate, primite la alegerile locale pentru alegerea consilierilor județeni și consilierilor din cadrul municipiului București, dacă au obținut cel puțin 50 de mandate de consilier județean și de consilier din cadrul municipiului București.

Pentru a valoriza principiul egalității de șanse între femei și bărbați - consacrat prin art. 16 alin. (3) din Constituție, legea prevede pentru partidele politice care

¹⁵ Republicată în M. Of. nr. 446 din 23 iunie 2015.

¹⁶ Publicată în M. Of. nr. 55 din 18 ianuarie 2018.

promovează femei pe listele electorale, pe locuri eligibile, că suma alocată de la bugetul de stat va fi majorată proporțional cu numărul mandatelor obținute în alegeri de candidații femei.

În cazul alianțelor politice sau electorale, subvenția se va împărți, potrivit înțelegerii, între membrii alianței sau, în lipsa unei înțelegeri, după numărul de mandate obținute.

Procedura acordării subvențiilor de la bugetul de stat, precum și utilizarea subvențiilor de la bugetul de stat – reglementate prin art. 23-24 al Legii, sunt detaliate prin Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale¹⁷.

Plata subvențiilor poate fi suspendată pentru mai multe motive, cum ar fi nepublicarea unor informații, realizarea unor cheltuieli neprevăzute de lege sau reprezentarea de documente când acestea sunt solicitate de A.E.P.

II. Finanțarea privată (neguvernamentală)

Finanțarea privată - reglementată în cele trei secțiuni ale Capitolului II al Legii, vizează:

a) contribuțiile membrilor de partid

Potrivit Legii, quantumul cotizațiilor, repartizarea și utilizarea acestora se stabilesc prin hotărâri ale partidului politic, potrivit statutului propriu.

b) donațiile sau legatele venite de la persoanele fizice sau juridice

Donațiile primite de un partid politic într-un an fiscal nu pot depăși 0,025% din veniturile prevăzute în bugetul de stat pe anul respectiv.

Legea reglementează diferențiat quantumul donațiilor ce pot fi primite de la persoane fizice, respectiv persoane juridice și consacră explicit – prin art. 16 alin. (2) și (3), interdicția pentru partidele politice de a accepta donații sau servicii prestate cu titlu gratuit de la o autoritate ori instituție publică, de la o regie autonomă, de la o companie națională, societate reglementată de Legea nr. 31/1990 R. sau instituție de credit cu capital integral ori majoritar de stat, respectiv partea unui sindicat sau a unui cult religios. De asemenea, legea interzice donațiile din străinătate, cu excepția celor primite de la cetățenii UE care au domiciliul în România și dețin calitatea de membru al partidului politic cărui i-a acordat donația.

c) alte surse de venituri

Art. 16 – în alin. (1)¹⁸ enumeră activitățile din care partidele politice pot obține venituri, iar în alin. (2) consacră – ca o altă sursă de venituri, dobânzile bancare.

¹⁷ Pentru detalii, a se vedea H.G. nr. 10 din 13 ianuarie 2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în M. Of. nr. 55 din 26 ianuarie 2016.

¹⁸ Activitățile din care partidele politice pot obține venituri, enumerate de art. 16 alin. (1) al Legii sunt: a) editarea, realizarea și difuzarea publicațiilor ori a altor materiale de propagandă și cultură

Spre deosebire de cheltuieli, care pot fi mai ușor monitorizate, supravegherea veniturilor partidelor este mult mai dificilă.

Este instituită prin lege obligația ca până la data de 30 aprilie a fiecărui an, partidele politice să publice în Monitorul Oficial al României, Partea I, cuantumurile totale ale veniturilor obținute în anul fiscal precedent din activitățile prevăzute la alin. (1) și din sursele prevăzute la alin. (2), defalcate pe fiecare tip de activitate și sursă.

III. Controlul finanțării partidelor politice și al campaniilor electorale

Pornind de la rolul important jucat de partidele politice într-o societate democratică, C.E.D.O. - prin jurisprudența sa¹⁹, a statuat că „orice regulă juridică susceptibilă de a-i amenința libertatea sa de asociere, precum controlul cheltuielilor efective, trebuie să fie redactată de o forma expresivă și clară, indicând rezonabil maniera în care trebuie acea dispoziție legală interpretată și aplicată”.

În forma modificată și completată, Legea nr.344/2006 reglementează în termeni clari și previzibili controlul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

Potrivit art. 35 din Legea nr. 334/2006 R., autoritatea publică abilitată să controleze respectarea prevederilor legale privind finanțarea partidelor politice, a alianțelor politice sau electorale, a candidaților independenți și a campaniilor electorale este *Autoritatea Electorală Permanentă (A.E.P.)*.

Organizarea și funcționarea A.E.P. este reglementată prin Legea nr. 208/2015²⁰, precum și de Regulamentul de organizare și funcționare a Autorității Electorale Permanente, aprobat prin Hotărârea Birourilor permanente ale Camerei Deputaților și Senatului nr. 4/2016.

politică proprii; b) vânzarea de bilete, taxe de participare sau altele asemenea la acțiuni culturale, sportive, precum și la întruniri și seminare cu tematică politică, economică sau socială; c) vânzarea materialelor tipărite cu însemnele partidului politic; d) serviciile oferite către membrii partidului pentru organizarea evenimentelor prevăzute la lit. b); e) închirierea spațiilor aflate în patrimoniul propriu, fără a aduce atingere moralei publice, ordinii sau imaginii partidului politic; f) înstrăinarea terenurilor și clădirilor din patrimoniu, dar numai după cel puțin 10 ani de la înregistrarea în patrimoniu, cu excepția partidelor politice aflate în curs de dizolvare. Termenul de 10 ani nu se aplică în situația bunurilor imobiliare moștenite; g) înstrăinarea bunurilor mobile din patrimoniu, numai dacă nu reprezintă activități de producție, comerț sau prestări de servicii; h) subînchirierea spațiilor primite conform prevederilor art. 26 alin. (1)-(3), pentru organizarea birourilor parlamentare, fără ca valoarea chiriei lunare prevăzute în contractul de subînchiriere să depășească valoarea chiriei lunare prevăzute în contractul de închiriere încheiat cu autoritățile locale. Cheltuielile de întreținere aferente spațiului subînchiriat revin biroului parlamentar, conform contractului încheiat; i) emiterea carnetelor/legitimățiilor de membru al partidului politic.

¹⁹ A se vedea Hotărârea din 26.04.2016, pronunțată în cauza „Cumhuriyet Halk Partisi vs. Turcia”, disponibilă în rezumat, pe site-ul <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Rezumat-Cumhuriyet-Halk-Partisi-impotriva-Turciei.pdf>.

²⁰ Legea nr. 208 din 20 iulie 2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, publicată în M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015.

Potrivit art. 100 din Legea nr. 208/2015, A.E.P. este instituția administrativă autonomă cu personalitate juridică și cu competență generală în materie electorală, care are misiunea de a asigura organizarea și desfășurarea alegerilor și a referendumurilor în România, precum și finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, cu respectarea Constituției, a legii și a standardelor internaționale și europene în materie.

În forma inițială a Legii nr.334/2006 se prevedea faptul că alăturat A.E.P. și Curtea de Conturi efectuează, în mod simultan, controlul privind subvențiile de la bugetul de stat²¹.

Printre recomandările înscrise în Raportul de evaluare a României privind Transparența Finanțării Partidelor Politice, adoptat de GRECO la cea de-a 49-a Reuniune Plenară în 2010 s-au regăsit și cele ce vizau: a) atribuirea către Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) a întregii responsabilități de a monitoriza respectarea prevederilor Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale; b) consolidarea supravegherii efective de către AEP a partidelor și a finanțării campaniilor electorale, inclusiv atribuirea unor puteri de control suplimentare în ceea ce privește cheltuielile partidelor și ale altor entități, precum și dotarea cu resurse umane și de orice altă natură suficiente pentru a îndeplini această sarcină.

Distribuirea sarcinilor între Autoritatea Electorale Permanente și Curtea de Conturi a fost oarecum clarificată prin modificările aduse Legii nr.334/2006, aspect receptat și de GRECO, care în cuprinsul „Raportului interimar de conformitate al României”²² - adoptat în 2015, concluzionează că recomandarea din Raportul din cadrul celei de-a doua runde, din 2010, „a fost implementată în mod satisfăcător”.

În prezent, A.E.P. este singura autoritate responsabilă de punerea în aplicare a obiectivului creșterii transparenței finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Curtea de Conturi poate controla legalitatea validării sumelor în vederea rambursării către competitorii electorali în termen de 30 de zile de la data finalizării controlului finanțării campaniei electorale de către Autoritatea Electorală Permanentă²³.

Anual, până la data de 30 aprilie, partidele politice au obligația de a depune la Autoritatea Electorală Permanentă un raport detaliat al veniturilor și cheltuielilor realizate în anul precedent.

²¹ Art. 35 alin. (2): Controlul privind subvențiile de la bugetul de stat va fi efectuat *în mod simultan* și de Curtea de Conturi, conform dispozițiilor Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

²² Raportul interimar de conformitate al României „Incriminări (ETS 173 și 191, GPC 2)” * „Transparența finanțării partidelor politice” adoptat de GRECO la cea de-a 69-a de Reuniune Plenară (Strasbourg, 12-16 octombrie 2015), material disponibil pe site-ul <https://rm.coe.int/16806c7d00>.

²³ Art. 42 alin. (2) din Legea nr. 334/2006 R, forma modificată prin O.U.G. nr. 29/2019 – publicată în M.Of.nr. 358 din 8 mai 2019.

Din economia art. 44 al Legii rezultă că A.E.P. verifică pentru fiecare partid - anual și ori de câte ori este sesizată, respectarea prevederilor legale referitoare la veniturile și cheltuielile partidelor politice. În cazul în care în cadrul controlului efectuat apar suspiciuni privind săvârșirea unor fapte de natură penală, Autoritatea Electorală Permanentă are dreptul și obligația să sesizeze organele de urmărire penală.

Partidele politice care primesc subvenții de la bugetul de stat trebuie să întocmească situații financiare anuale, care sunt supuse auditului statutar, efectuat de către auditorii statutari, persoane fizice sau juridice autorizate, în condițiile legii.

Termenii și condițiile în care A.E.P. rambursează partidelor politice, alianțelor politice și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale sumele aferente cheltuielilor efectuate în campaniile electorale sunt reglementate detaliat în art. 48 al Legii.

Autoritatea Electorală Permanentă păstrează un registru fiscal al partidelor politice în cuprinsul căruia înscrie - printre alte mențiuni prevăzute de art. 60, și sancțiunile²⁴ aplicate pentru încălcarea dispozițiilor legale.

4. Monitorizarea campaniilor electorale din 2020

Alegerile sunt fundamentul democrației, iar observarea și monitorizarea lor sunt indispensabile, asigurând integritatea procesului electoral.

Monitorizarea și controlul finanțării campaniilor electorale ce precedă alegerile constituie elemente-cheie în asigurarea funcționării eficiente a întregului mecanism electoral.

După cum am menționat, mandatul A.E.P. include supravegherea /controlul finanțării partidelor și a campaniilor lor electorale.

În mod just s-a afirmat că „societatea civilă întărește legitimitatea democrației”, iar implicarea societății civile în monitorizarea campaniilor electorale apare ca fiind absolut necesară.

Mai multe organizații neguvernamentale²⁵ - reunite în „Coaliția FiecareVot”²⁶ - s-au implicat activ în monitorizarea campaniilor electorale desfășurate pentru alegerile locale și parlamentare din 2020, ca, de altfel, și în scrutinurile precedente.

²⁴ Potrivit art. 52 alin. (4), sancțiunile se pot aplica după caz, partidului politic, alianței politice, organizației cetățenilor aparținând minorităților naționale, candidatului independent, mandatarului financiar și/sau donatorului, precum și altor persoane care au încălcat dispozițiile prevăzute la alin. (1)-(3).

²⁵ Asociația CIVICA, Asociația Expert Forum, Asociația Geeks for Democracy, Centrul pentru Studiul Democrației, Centrul pentru Resurse Civice și Observatorul Electoral.

²⁶ FiecareVot este o inițiativă civică pentru observarea alegerilor și referendumurilor, al cărui scop este acela de a identifica și a semnala autorităților și publicului neregulile survenite în procesul electoral.

Competitorii electorali au declarat contribuții de 189 de milioane de lei, din care 15,9 milioane de lei provin din fondurile partidelor, iar 6,3 milioane de lei provin din subvenții

Prin „Raportul privind observarea alegerilor locale-27.09.2020”²⁷, cu referire la finanțarea campaniei electorale se semnaleză necesitatea ca limitele maxime pentru subvențiile de stat să fie reduse, iar pragul pentru obținerea de subvenții la nivel local să fie scăzut pentru a ține cont și de voturile obținute la alegerea primarilor și/sau consilierilor locali, pentru a se asigura echitatea finanțării.

Totodată, este identificată drept cauză ce reduce transparența procesului electoral, faptul că partidele nu publică rapoarte intermediare privind cheltuielile, iar A.E.P. afișează periodic doar contribuțiile acestora²⁸, fapt care reduce transparența procesului electoral. Pentru a crește transparența finanțării campaniei electorale, competitorii ar trebui să publice veniturile și cheltuielile periodic.

Recent, a fost publicat „Raportul final privind observarea alegerilor parlamentare 5-6 decembrie 2020 – FiecareVot”²⁹. Raportul cuprinde informații/detalii despre veniturile și cheltuielile declarate de competitorii electorali pentru alegerile parlamentare din 2020, cu mențiunea că datele finale vor fi publicate în urma controalelor desfășurate de Autoritatea Electorală Permanentă.

Totodată, în cuprinsul Raportului se subliniază faptul că transparența finanțării campaniei a fost scăzută, în principal, din cauza lipsei datelor privind contribuțiile competitorilor și a unor raportări intermediare privind veniturile și cheltuielile, că AEP nu a publicat datele detaliate pe contributory în timpul campaniei electorale, ci doar pe competitori electorali. Este semnalat abuzul de resurse publice, mai ales din perspectiva în care candidații aflați în funcții publice se folosesc de fonduri publice pentru a se promova politic și constatat faptul că pragurile pentru alocarea subvențiilor rămân ridicate, creând discrepante în finanțarea partidelor politice.

În raport de subiectul prezentului articol, redăm câteva statistici despre finanțarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din decembrie 2020 prezentate de Expert Forum:

- campania a fost una bogată, întrucât partidele politice au declarat venituri (contribuții) de 169,49 de milioane de lei, comparativ cu 51,73 de milioane în 2016;
- un număr de 24 de competitori electorali care au obținut mai mult de 3% din voturile valabil exprimate la nivelul circumscripției electorale în care au candidat au solicitat rambursarea unor sume de 148,32 de milioane de lei, comparativ cu 45,5 milioane de lei în 2016;

²⁷ Material disponibil pe site-ul <https://expertforum.ro/wp-content/uploads/2020/11/Raport-monitorizare-locale-2020.pdf>.

²⁸ Potrivit Raportului, competitorii electorali au declarat contribuții de 189 de milioane de lei, din care 15,9 milioane de lei provin din fondurile partidelor, iar 6,3 milioane de lei provin din subvenții.

²⁹ Disponibil pe site-ul <https://expertforum.ro/wp-content/uploads/2021/01/Raport-observare-final-parlamentare.pdf>.

- au dreptul la subvenții pentru rezultatele obținute în urma alegerilor parlamentare, respectiv celor locale, următoarele partide: PNL, PSD, USR, AUR, PLUS, PMP, Pro România. Pentru luna ianuarie, AEP a alocat 19,8 milioane de lei pentru subvenții³⁰.

5. În loc de concluzii

Parafrazându-l pe Winston Churchill, care afirma că „nimeni nu pretinde că democrația ar fi perfectă sau atotștiutoare”, nu susținem că legislația care guvernează materia finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale este perfectă. Dimpotrivă, sunt necesare modificări legislative, iar în acest sens facem trimitere la recentul proiect de lege privind modificarea și completarea Legii nr.334/2006 elaborat de A.E.P în iunie 2020³¹.

Existența unui cadru legislativ coerent în domeniul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale este o condiție necesară, dar nu și suficientă pentru integritatea competiției politice și electorale.

Strategiile de finanțări ilicite ale partidelor și politicienilor sunt diverse, se modifică și se adaptează schimbărilor legislative. Este de observat că, „deși legislația a devenit mai clară și mai aspră în pedepsirea celor care se fac vinovați de încălcarea ei, partidele și-au perfecționat și ele metodele și instrumentele prin care o nesocotesc”³².

Putem să fim sau să nu fim în acord cu cei care afirmă că „partidul politic este cea mai profitabilă afacere din România”, însă este cert că maxima „scopul scuză mijloacele” – atribuită lui Niccolo Machiavelli, a devenit din ce în ce mai actuală în România.

O „reformare” a clasei politice, o reevaluare a conduitei partidelor care populează scena politică este la fel de necesară ca amendarea dispozițiilor Legii nr. 334/2006 R, respectiv ca mult așteptatul Cod electoral . Spunem aceasta întrucât există o tendință tot mai pregnantă a partidelor politice de a abandona doctrinele pe care le reprezintă, nu însă și legăturile cu finanțarea publică, care a fost și continuă să fie o sursă de controverse, respectiv dependența față de finanțatori, pe care legea o interzice.

Și dacă am avea o lege perfectă, ea nu ține loc de conștiință... Stabilirea unui echilibru între o finanțare privată transparentă și oportunitatea finanțării publice, sporirea transparenței finanțării publice și private a partidelor politice sunt deziderate ce nu pot fi atinse fără concursul actorilor politici.

³⁰ Pentru detalii, a se vedea materialul publicat în ianuarie 2021, disponibil pe site-ul <https://expertforum.ro/efor-lansat-banipartide/>.

³¹ Pe site-ul www.roaep.ro, la secțiunea *Legislație Electorală – Transparență Decizională*, în data de 5.06.2020, a fost adus la cunoștință publică, conform Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, proiectul de lege privind modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 elaborat de AEP, urmare a solicitării Curții de Conturi formulată prin Decizia nr. 7/19.12.2019.

³² Cr. Matiuță, *Finanțele partidelor din România: între dependența de stat și delapidarea lui*, în Revista Sfera Politicii nr. 3-4/2017, p. 47.